

Консультация

ТАҚЫРЫБЫ: «Қимылды ойындар- мектепке дейінгі балалар дене тәрбиесіндегі әдістер мен тәсілдер

Дене шынықтыру жаттықтырушысы :Гвоздева В.Г.

Баланың дені сау және жан-жақты дамыған болып өсуі үшін ерте балалық шақтан бастап дене тәрбиесіне үлкен көңіл бөлу қажет, өйткені мектеп жасына дейінгі жаста маңызды негізгі қимылды дағдылар қалыптасады, қозғалыс белсенділігінің негізі жасалады, бұл элементтері кейіннен ересек адамның қозғалыс белсенділігін қалыптастырады.

Қозғалыстың өмірлік маңызды құралдарын дамыту және өзіне-өзі қызмет көрсетудің негізгі дағдыларын қалыптастыру қимыл-қозғалыс сферасының күйіне және әртүрлі қозғалыстарды, қозғалыс әрекеттерін және жалпы қозғалыс әрекеттерін меңгеру қабілетіне байланысты, сонымен қатар мектеп

жасында оқу және еңбек әрекетін меңгеру және сайып келгенде, қимыл-қозғалыстарды жоғары деңгейде үйлестіруді қажет ететін болашақта қалаған мамандықты таңда әсер етеді.

Мектепке дейінгі жаста жетекші іс-әрекет – ойын, ол балаларға қолжетімді және түсінікті. Сондықтан ойындардың, бұл жағдайда белсенді ойындардың көмегімен біз баланы физикалық түрде дамыта аламыз. Ашық ойын – тәрбиенің жан-жақты құралы, өйткені ол жан-жақты физикалық дамуға, ойыншылардың дене функциялары мен мінез-құлық ерекшеліктерін жақсартуға бағытталған. Белсенді ойын барысында баланың бүкіл денесі жұмысқа тартылып, ас қорытуы жақсарады, тыныс алуы тереңдеп, жүйке жүйесі нығаяды, ерік-жігер, тәртіп, ұстамдылық сияқты мінез-құлық қасиеттері қалыптасады.

Балалардың үйлесімді дамуы үшін ашық ауада ойнаудың маңыздылығын көптеген психологтар мен педагогтар зерттейді. Дене тәрбиесі теориясының негізін салушы П.Ф. Лесгафт балалардың ерік-жігерін, өзін-өзі ұйымдастыруын және тәртібін дамыту құралы ретінде ережелері бар ашық ойындарға көп көңіл бөлді. Әртүрлі жас

топтарында ашық ауада ойындарды пайдалану, мектеп жасына дейінгі балалардың ойындарын ұйымдастыру және басқару мәселесін Е.С. Вилчковский. Психологтар мен педагогтар Хухлаева, Денисенко, Шишкина, Вавилова, Колесникова, Лейкин, Тимофеева, Потехин балалардың жан-жақты дамуы үшін ашық ауадағы ойындардың маңыздылығын зерттеді.

Мектеп жасына дейінгі балалардың дамуындағы ашық ауада ойындардың рөлі туралы мәселе жеткілікті түрде қамтылған, бірақ ол өзінің өзектілігін жоғалтпайды, өйткені үйлесімді дамыған, физикалық күшті, дені сау жас ұрпақты тәрбиелеуге қамқорлық жасау мемлекеттік маңызы бар міндет және оны одан әрі жетілдіру және дамытуды талап етеді.

Сондықтан, курстық жұмыстың мақсаты мектеп жасына дейінгі балалардың дене тәрбиесінің маңызды құралдары мен әдістерінің бірі ретінде ашық ойындарды қарастыру болды. Осы жұмыстың мақсатына сәйкес келесі міндеттер қойылды:

1. «Ашық ауада ойын мектеп жасына дейінгі балалардың дене тәрбиесінің құралы мен әдісі ретінде» тақырыбындағы психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді оқып, талдау.
2. Ашық ойынның мектеп жасына дейінгі баланың жан-жақты дамуына әсерін зерттеу.
3. Ашық ойынды балалардың жалпы дене тәрбиесінің құралы мен әдісі ретінде қарастыру;
4. Ашық ойындардың классификациясын қарастыру.
5. Әртүрлі жас топтарындағы ашық ойындарды басқару әдістері мен тәсілдерін зерттеу.

1. Мектеп жасына дейінгі балалардың дене тәрбиесі жүйесіндегі ашық ойындардың жалпы сипаттамасы.

1.1. Мектеп жасына дейінгі балалардың дамуындағы ашық ауада ойынның маңызы.

Дене тәрбиесі бала тәрбиесінде жетекші орын алады, оның маңызды бөлімдерінің бірі - ашық ауада ойнау.

Ашық ауада ойын – баланың жан-жақты дамуының және мектеп жасына дейінгі бала мен оның құрдастары арасында жағымды қарым-қатынастың қалыптасуының құралдарының бірі. Белсенді ойын арқылы қоршаған әлем туралы білімдері мен түсініктерінің кеңеюі, психикалық процестердің дамуы жүреді: есте сақтау, зейін, ойлау, сөйлеу, сонымен қатар құнды адамгершілік және ерікті қасиеттер. Ашық ауада ойнау процесінде бұрыннан таныс дағдылар мен дағдылар жетілдіріліп, бекітіледі, сонымен қатар жаңа тұлғалық қасиеттер қалыптасады. Ашық ойынды дене және ақыл-

ой қабілеттерін дамытуға, сонымен қатар моральдық нормаларды, мінез-құлық ережелерін және қоғамның этикалық құндылықтарын дамытуға ықпал ететін ең маңызды білім беру мекемесі деп атауға болады

Кіші мектеп жасына дейінгі балалар айналасындағылардың барлығын ашық ойындарда көрсетеді. Көп жағдайда бұл ересектердің немесе жануарлардың өмірінің үзінділері: олар «аяу» сияқты жүреді, «ағаш кесетіндер» сияқты «ағаш кеседі». Бала қандай да бір бейнеге еліктей отырып, оған үйренеді, сол немесе басқа жануардың мінез-құлқының өзіне тән ерекшеліктерін беруге ұмтылады, оның эмпатия механизмдері іске қосылады, нәтижесінде «адамгершілік құнды жеке қасиеттер қалыптасады: эмпатия, сыбайластық, қатысу.»^[1]

Егде жастағы мектеп жасына дейінгі балаларды ашық ауада ойнау нәтижесі қызықтырады, олар өздерінің сезімдері мен тілектерін көрсетуге тырысады, жоспарларын орындайды, жинақталған қозғалыс және әлеуметтік тәжірибені өздерінің қиялында және мінез-құлқында шығармашылықпен көрсетуге тырысады. Бірақ еліктеу мен еліктеу де үлкен рөл атқара береді.

Ашық ойындар мектеп жасына дейінгі балаларды адамгершілікке тәрбиелеуге ықпал етеді. Өйткені, ойында ешбір іс-әрекеттегідей ізгі ниет, ықылас, өзара көмекке, ұйымшылдыққа тәрбиеленеді. Ойын ережелеріне бағыну арқылы балалар адамгершілік әрекеттерге жаттығады, дос болуға және жанашыр болуға үйренеді.

Баланың психикалық дамуында ойынның рөлі де үлкен: балалар өзгерген ойын жағдайында ережелерге сәйкес саналы түрде әрекет етуге үйренеді, сөйлеу тілі дамып, кеңістіктік терминология игеріледі. Ойын барысында есте сақтау қабілеті белсендіріледі, ойлау, қиял дамиды. Көбінесе ашық ауада ойналатын ойын ән, тақпақ, санамақ өлеңдермен бірге жүреді, бұл балалардың сөздік қорын молайтады, сөйлеуін байытады.

Сондай-ақ сыртқы ойында қоршаған әлемді эстетикалық қабылдау жақсарады. Қозғалыстың әсемдігін, олардың бейнеленуін меңгеру арқылы балалардың ырғақ сезімі дамиды.

Ойынға атрибуттар жасау, құрал-жабдықтарды жайғастыру, содан кейін оны тазалау балалардың бойында еңбекқорлыққа баулиды. Ойын баланы еңбекке дайындайды, оның моторикасын жетілдіреді.

Сонымен қатар, ашық ойындар эмоционалды көтерілуді, қуаныш пен көңілді тудырады.

Шартты түрде мектеп жасына дейінгі балалардың жан-жақты дамуына әртүрлі септігін тигізетін және әр түрлі әлеуметтік бағыттылығы бар ашық ауада ойнайтын ойындардың бірнеше түрін ажыратуға болады.^[2]

Құмарлыққа, моторлы тәжірибеге және ережелерді қатаң сақтауға негізделген шығармашылық кейіпкер «Траптар» сияқты ойындарға тән. Қашқан немесе қуып жеткен кезде балалар ойын әрекетінің тиімділігіне, жеке тұлғаның психофизикалық қасиеттерін дамыту мен жетілдіруге қалай қол жеткізуге болатынын өз бетінше шеше отырып, өздерінің ақыл-ой және дене мүмкіндіктерін өз жұмысына қосады.

«Мұз» және «Теңіз бір рет көтеріледі» сияқты ойындар арқылы балалар жеке және ұжымдық шығармашылықты дамытуға шақырылады. Бұл ойындар мұғалімнің (жүргізушінің) сигналы бойынша қозғалыстардың кенет тоқтатылуын және балалар ойын сигналы бойынша ұсталған қалпында қатып қалуды қамтиды, ал балалардан бет әлпетін және дене бұлшықеттерінің кернеуін тәртіппен сақтау талап етіледі. ойлап тапқан позаны сақтау үшін. Мұндай ойындарда қозғалыстардың руханилығы мен мәнерлілігі өте маңызды.

Осындай ойындарды гармониялық даму мектебінде Г.И. Гурджиев қолданды. Ол мұндай жаттығулар сіздің денеңізді әдеттен тыс және табиғи емес позицияларда сезінуге мүмкіндік береді деп есептеді, бұл «қозғалыс пен позалардың» жеке жиынтығын кеңейтеді. Г.И. Гурджиев былай деп жазды: «Біз интеллектуалдық, эмоционалдық және моторлық функцияларымыз қаншалықты өзара байланысты екенін білмейміз, дегенмен жеке жағдайларда біздің көңіл-күйіміз бен эмоционалдық күйіміз біздің позаға қаншалықты тәуелді екенін байқай аламыз»[3].

Жаттығуды тоқтату ерік пен зейіннің, ойлау мен қозғалысты үйлестірудің дамуына да әсер етеді. Бұл ойындарда психикалық процестерді белсендіретін, эмоционалдық сфераны қалыптастыратын, эмпатия механизмдерін дамытатын балалар ойлап тапқан әрекеттердің мәнерлілігіне ерекше назар аудару керек. Балалар ойын арқылы кейіпкерлерінің мінезі мен бейнесін, олардың көңіл-күйін, қарым-қатынасын жеткізеді. Олар бет және үлкен бұлшықеттерді жаттықтырады және бұл дененің күйі мен жұмысын жақсартуға көмектеседі.

Доп ойындары ерекше рөл атқарады. Тағы бір атақты неміс педагогы Ф.Фребель допты қозғалыстың нышаны ретінде қарастырып, оның қолды дамытудағы және қозғалыстарды үйлестірудегі, соның нәтижесінде ми қыртысының жақсаруындағы рөлін ерекше атап өтті. Сондай-ақ оның ойынша, сөзбен, әнмен сүйемелденетін ойындардың маңызы ерекше..^[4]

П.Ф.Лесгафт жасаған дене тәрбиесі жүйесінде доп ойындары да маңызды орын алады. В.В.Гориневский, Е.А.Аркин, В.Н.Всеволодский Гернгросс және т.б. өз еңбектерінде бұл ойындарға үлкен мән берген. Бала доппен ойнай отырып, көздейді, соғады, лақтырады, қимылдарды шапалақпен және бұрылыстармен үйлестіреді, сол арқылы көзді, қозғалыстарды үйлестіруді дамытады. , ми қыртысының қызметін жақсартады. Лоуэннің пікірінше, допты соғу көңіл-күйді жақсартады, агрессияны жеңілдетеді, бұлшықет кернеуінен арылуға көмектеседі және рахат тудырады.[5]

Сенсорлық қабілеттерді дамыту және талдау жүйелерін жетілдіру «Соқыр адамның блюфі» және «Құлақпен тап» сияқты ойындарда орын алады. Сонымен, ашық ойындар балалардың қоршаған әлем туралы білімдерін кеңейтудің, психикалық процестерді және моральдық-еріктік қасиеттерін дамытудың, сондай-ақ моторикасын жетілдірудің маңызды құралдарының бірі болып табылады

1.2. Ашық ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың дене тәрбиесінің құралы мен әдісі.

Дене шынықтыру – дені сау, толыққанды тұлғаны, оның дене күші мен дене қасиеттерін мақсатты және жүйелі түрде қалыптастыру, оның дене шынықтырумен айналысуын және дене шынықтыруды жетілдіруге ұмтылуын қамтамасыз ету процесі..

Ашық алаңда ойын дене тәрбиесінің негізгі құралдары мен әдістерінің бірі болып табылады, өйткені ол сауықтыру және тәрбиелік міндеттерді тиімді шешуге мүмкіндік береді.

Ойында бала әр алуан қимылдарды жаттықтырады: жүру мен жүгіру, секіру мен жерге түсу, лақтыру және ұстау, т.б. Бұл қозғалыстардың барлығы тыныс алуды белсендіреді, қан айналымын және метаболикалық процестерді жақсартады, өмірлік белсенділікті арттырады.

Сауықтыру әсері ойын барысында пайда болатын және баланың психикасына жағымды әсер ететін жағымды эмоциялармен байланысты. Эмоциялық көтерілу балада ортақ мақсатқа жетуге деген ұмтылысты қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бұл «қозғалыстарды жақсырақ үйлестіруде, кеңістікте және ойын жағдайында дәлірек бағдарлауда және тапсырманы орындаудың жеделдетілген қарқынында көрінеді»[6]. Ойын кезінде балалардың ынта-жігері әртүрлі кедергілерді жеңуге көмектесетін ерік-жігердің рөлін арттырады. Таза ауада ашық ойындар ойнаса, емдік әсері күшейеді.

Ойын барысында мектеп жасына дейінгі балалар әртүрлі қозғалыс дағдылары мен біліктіліктерін жетілдіреді, сонымен қатар күш, жылдамдық, төзімділік сияқты физикалық қасиеттерді дамытады.

Сондықтан П.Ф. Лесгафт Ойындарда жүйелі жаттығулар арқылы үйренгеннің барлығын пайдалану маңызды және орындалатын барлық қозғалыстар мен әрекеттер балалардың күштері мен дағдыларына сәйкес болуы керек және барынша дәлдікпен және ептілікпен орындалуы керек деген.^[7]

Бұл балабақшадағы жылжымалы жаттығуларды, ойындарды өткізу әдістемесі мәселесімен айналысқан отандық педагогтардың (Т. И. Осокина, Е. А. Тимофеева, Е. Я. Степаненкова, Л. И. Пензулаева, Л. П. Фатеева және т.б.) еңбектері мен кітаптарында дәлелденген.

Ашық ауада ойнау баланың жүйке жүйесіне жақсы әсер етеді, өйткені мақсатқа жету және ойын ережелерін сақтау үшін ол баладан сигналдарға және ойын ортасындағы күтпеген өзгерістерге тез әрекет етуді талап етеді. Ашық ойындардың көпшілігі көптеген үлкен бұлшықет топтарын жұмыс істейді, бұл тұтастай алғанда бүкіл денеге оң әсер етеді. Ойын барысында бір қимыл жиі екіншісімен ауыстырылады, сондықтан балалар шамадан тыс шаршамайды. Балалардың ойын қарқынын өз бетінше реттеп, өзгерту қабілеті оны жүктемені реттеу құралына айналдырады. Осылайша, мұндай белсенді қозғалыс белсенділігі қозу және тежелу процестерін жаттықтырады және жақсартады.

Ойын барысында бір қимыл жиі екіншісімен ауыстырылады, сондықтан балалар шамадан тыс шаршамайды. Балалардың ойын қарқынын өз бетінше реттеп, өзгерту қабілеті оны жүктемені реттеу құралына айналдырады. Осылайша, мұндай белсенді қозғалыс белсенділігі қозу және тежелу процестерін жаттықтырады және жақсартады.

Алынған қозғалыс тәжірибесі және жақсы жалпы физикалық дайындық келесі спорттық жаттығуларға қажетті алғышарттарды жасайды.

Сонымен ойын мектеп жасына дейінгі балалардың дене тәрбиесінің маңызды құралдарының бірі болып табылады. Балалардың ойын кезіндегі қимыл-қозғалысы мұғалімнің шебер басшылығымен жүрек-тамыр және тыныс алу жүйелерінің қызметіне тиімді әсер етеді, жүйке жүйесін, қозғалыс жүйесін нығайтуға көмектеседі, жалпы зат алмасуды жақсартады, барлық органдар мен жүйелердің белсенділігін арттырады. адам ағзасы, тәбетті ынталандырады және тыныш ұйқыға ықпал етеді. Ашық ойындардың көмегімен баланың жан-жақты физикалық дамуы қамтамасыз етіледі.

2. Ашық ойындардың классификациясы.

Ашық ойындар мазмұны мен ұйымдастырылуы жағынан алуан түрлі. Бұл жағдай ұзақ уақыт бойы педагог-зерттеушілер мен сыртқы ойындар топтамаларын құрастырушыларды оларды жіктеу және топтау қажеттілігіне әкелді. Сырттағы ойындар жас ерекшеліктеріне, балалардың қозғалғыштық дәрежесіне, негізгі қимыл-қозғалыс түрлері бойынша, сонымен қатар мазмұны бойынша жіктеледі.

ойындарды зерттеді: М.М. Конторович, Н.А. Метлов, Л.И. Михайлова, Е.А. Аркин, Л.И. Пензулаева, Е.Ы. Адашкевициене және т.б. Ашық ойындардың ең қарапайым классификациясын П.Ф. Лесгафт. Ол барлық ойындарды екі үлкен топқа бөлді:

1. қарапайым ойындар (жалғыз ойыншылар), онда әр бала өзі үшін ойнайды, өз мақсаттарын көздейді (қашу, қуып жету және т.б.)
2. ойындар күрделі немесе партияларда (командада). Бұл жағдайда бала ұжымда ойнайды, ол ынтымақтастық жағдайына қойылады, ал ұжымдағы балалар ортақ мақсатқа ие болады.

Әр топта ойындар оларда қолданылатын дене жаттығуларының түрлеріне қарай одан әрі бөлінеді: жүгіру, лақтыру, күрес бар ойындар және бірте-бірте ұйымдастырылады: қарапайымнан күрделіге қарай. [\[8\]](#)

Жинақта М.М. Конторович пен Л.И. Михайлованың ашық ойындары балаларда туындаған бұлшықет кернеуінің дәрежесіне қарай топтастырылған. Бұл төмен, орташа және жоғары ұтқырлық ойындары.

Веракса өңдеген «Туғаннан мектепке дейін» жалпы білім беру бағдарламасына жүгінетін болсақ, бұл құжатты құрастыру кезінде авторлар сыртқы ойындарды жасы мен басым қозғалыс белгісін ескере отырып топтарға бөлгенін көреміз: жүгірумен ашық ойындар, секіру, жорғалау және өрмелеу және т.б. [\[9\]](#)

Л.И. Пензулаева ашық ойындар бойынша нұсқаулықтарды құрастыру кезінде балалардың жас ерекшеліктерін және ойындардың маусымдылығын ескерді. [\[10\]](#)

Қазіргі уақытта дене тәрбиесінің теориясы мен әдістемесінде ойындардың келесі классификациясы қабылданған: [\[11\]](#)

Біріншіден, ойындар қарапайым болып бөлінеді - бұл ережелері бар ашық ойындар және күрделі - бұл спорттық ойындар элементтері бар ойындар.

Ережесі бар ашық ойындар сюжетті, сюжетсіз, қызықты ойындар мен аттракциондарға бөлінеді.

Тақырыптық ашық ойындар ертегі немесе өмірлік эпизодтың болуымен сипатталады («Қаздар-қаздар», «Торғайлар мен көлік»). Ойындағы қимылдар еліктеу сипатында, бұл негізінен ұжымдық ойындар және барлық топтарында кеңінен қолданылады..

Сюжетсіз ашық ойындар, өз кезегінде, бірнеше топқа бөлінеді:

- «Ловишек» сияқты ашық ойындар. Олар сюжетке өте ұқсас, сонымен қатар ережелер, рөлдер (тұзақ немесе тег) және ойыншылардың келісілген әрекеттері бар. Тек суреттер жетіспейді.

- Заттармен ашық ойындар (доптар, құрсаулар, кегльдер, арқандар және т.б.). Бұл ойындардағы қимыл-қозғалыс тапсырмалары күрделірек – лақтыру, домалату, балалардың шағын топтары ойнай алады, ойында жеке жарыс пен бақталастық элементтері бар.

- Жарыс және эстафеталық ойындар элементтері бар ашық ойындар («Кімнің командасы жылдам жиналады», «Қай команда допты жылдам береді»). Бұл ойындар балалардың ережелерге сәйкес орындайтын белгілі бір қозғалыс тапсырмаларының болуымен сипатталады. Эстафеталық ойындарда балалар көбінесе топты басқармауға

және жеңіске жетуге тырысып, өздерінің ерікті және қозғалыс қасиеттерін көрсетеді. Жарыс және эстафета элементтері бар ойындар тек үлкен мектеп жасына дейінгі балалармен өткізіледі.

Ережелері бар қарапайым ашық ойындардың тағы бір құрамдас бөлігі көңілді ойындар мен аттракциондар болып табылады. Бұл ойындар негізінен дене шынықтыру іс-шараларында және бос уақытты өткізуде қолданылады. Қимыл-қозғалыс тапсырмаларын әдеттен тыс жағдайда орындау (обручта, қапшықта жүгіру, допты қасықпен алып жүру) балаларға үлкен қуаныш пен қызық сыйлайды, бірақ өз кезегінде олардан жоғары қозғалыс дағдыларын, ептілік пен ептілікті талап етеді. Кішкентай балалар үшін олар осындай қызықты ойындарды пайдаланады «Ладушки», «Сорока-ворона», «Коза рогатая».

Спорттық ойындар элементтері бар күрделі ойындар ережелері жеңілдетілген мектеп жасына дейінгі балалармен ғана ойналады. Оларға баскетбол, футбол, хоккей, бадминтон және т.б. жатады.

3. Әртүрлі жас топтарындағы ашық ойындарды жүргізу әдістемесі.

Ашық ауада ойын өткізу әдісі баланың жеке басын қалыптастыруға бағытталған әртүрлі әдістерді кешенді қолданудың үлкен мүмкіндіктерін қамтиды. Мұғалімнің кәсіби дайындығы, педагогикалық байқампаздығы мен көрегендігі ерекше маңызға ие..

Ашық ойындарды таңдау және жоспарлау әр жас тобының жұмыс жағдайына байланысты: балалардың физикалық және психикалық дамуының жалпы деңгейіне, олардың моторикасына, әр баланың денсаулық жағдайына, оның жеке ерекшеліктеріне, жыл мезгіліне, балалардың режимі мен мүдде ерекшеліктеріне байланысты.,

Ашық ойынды өткізу әдістемесіне мыналар кіреді: балаларды ойынға жинау, қызығушылық тудыру, ойын ережесін түсіндіру, рөлдерді бөлу, ойын барысын бағыттау, қорытындылау.

Бірақ алдымен ойынды таңдау керек, бұған мұғалімнің алдына қойған оқыту мен тәрбиелеу міндеттері, балалардың жас ерекшеліктері мен денсаулық жағдайы, сондай-ақ олардың дайындығы әсер етеді. Ойын таңдауда мұғалім орналасқан жерін, маусымдылығын, ауа райы жағдайын, күнделікті жұмыс тәртібін ескеруі қажет. ^[13] Баланың айналасындағы әлем және әсіресе ойналатын сюжет туралы дамыған идеяларын ескеру маңызды. Ойын жағдайын жақсы түсіну үшін мұғалім балалармен алдын ала жұмыс жүргізеді: көркем әдебиетті оқу, әңгімелесу, сәйкес тақырып бойынша қоршаған дүниедегі заттарды бақылау..

Ашық ойынды өткізу үшін қандай да бір атрибуттар қажет болса, оларды алдын ала дайындап, мүмкіндігінше балалармен бірге жасау керек.

Сіз балаларды ойынға әртүрлі тәсілдермен жинай аласыз, егер бұл кіші мектеп жасына дейінгі болса, онда ойынды шағын топтан бастауға болады, ал қалған балалар ойын барысында біртіндеп қосылады. Балалардың назарын аудару үшін дыбыстық сигналды (қоңырау, бубен) немесе ойыншықтарды қолдану арқылы жақсы әсерге қол жеткізіледі. Балалардың жиналуы ойын өтетін жерде болуы керек.

Үлкен мектеп жасына дейінгі балалармен сіз ойынды алдын ала келісе аласыз: олар қайда жиналады, қандай ойын ойнайды. Үлкен мектеп жасына дейінгі балаларды ойынға жинаудың тағы бір нұсқасы - белсенді балаларды - бүкіл топты белгіленген жерге жинайтын көмекшілерді тарту..

Тапсырмаларды (1, 2, 3, 4, 5 – барлығын ойнауға шақырамын), дыбыстық және көрнекі белгілерді қолдану (жалаушаға кім жылдам жүгірсе, сол қызықты ойын ойнайды) ойынға қосымша қызығушылық тудырады. ашық ойын. Балаларды ойынға тез дайындау керек, себебі кез келген кідіріс ойынға деген қызығушылықты төмендетеді. Қосымша қызығушылық тудыру үшін мұғалім ойынға сәйкес тақырып бойынша көркем сөзді пайдаланады: бұл өлеңдер, жұмбақтар, әндерден алынған жұптар. Көбінесе сұрақтар арқылы ойынға жетелеуге болады. Балалар олармен «ойнағысы келетін» әдемі ойыншықтарға көбірек қызығушылық танытады.

Егде жастағы мектеп жасына дейінгі балалардың жарыс элементтері бар ойындарға қызығушылығы, егер балалар форма киіп, команда капитандары сайланса, төрешілер тағайындалса, әр дұрыс орындаған жаттығу үшін команда ұпай алса, артады.^[14]

Ойынды түсіндірген кезде балаларды дұрыс орналастыру маңызды. Балабақшаның кіші топтарында тәрбиеші балаларды ойынға қажетінше бірден орналастырады, ал үлкенірек мектеп жасына дейінгі балаларды қатарға қоюға немесе шеңберге тұруды сұрауға болады. Балалар «отарда» да отыра алады, ең бастысы, мұғалім балаларға қарап тұруы керек, сонда оны ойнап жүргендердің барлығы көре алады.

Ойын ережелерін төменгі топта түсіндіру алдын ала жасалмайды, таныстыру ойын барысында эмоционалды және мәнерлі түрде жүреді. Сюжеттік ойындарды түсіндіру көбінесе шағын әңгіме түрінде өтеді. Ертегі ретіндегі сюжеттік оқиға балаларда «қайта жасайтын қиялды, барлық ойын жағдайлары мен оларды эмоционалды қабылдауға ынталандыратын әрекеттерді көрнекі қабылдау түрін» тудырады.[15] Балалардың назарын балалардың әрекеттерін өзгертетін сигналдарға аудару қажет. Педагог балалармен ойнай отырып, ойын қаһармандарының әрекетін көрсетеді.^[16]

Жоғары мектеп жасына дейінгі балалардың психологиялық мүмкіндіктерін ескере отырып, мұғалім ойынды бастамас бұрын аты-жөнін, мазмұнын айтып, ережелерін түсіндіреді. Егер ойын таныс болса, онда балалармен бірге ережелерді есте сақтау жеткілікті, бірақ егер ойын жаңа және күрделі болса, онда бірден егжей-тегжейлі түсініктеме беру ұсынылмайды. Ең алдымен басты нәрсені түсіндіру керек және ойын барысында барлық мәліметтер хабарланады. Ойын қайта ойналғанда ережелер

нақтыланады. Ойынның сәтті жүзеге асуы көбінесе рөлдерді бөлуге байланысты, сондықтан балалардың ерекшеліктерін ескеру маңызды: ұялшақ және отырықшы балалар әрқашан басты рөлді жеңе алмайды, бірақ оларды бұған дайындау керек. Екінші жағынан, жүргізуші рөлін сол белсенді балаларға сеніп тапсыруға болмайды.

Кішкентай балалармен ойындарда басты рөлді мұғалімнің өзі алады, балалар ойынға үйренген кезде ғана ол бұл рөлді балаларға береді. ^[17]

Үлкен топта балалар жүргізуші рөлін атқарады. Жүргізушіні таңдаудың бірнеше жолы бар: санау өлеңі, ұтыс ойыны, «сиқырлы таяқша», жұмбақтарды қолдану (кім бірінші болжаса, сол көлікке отырады), мұғалім жүргізушіге сыйлық тағайындай алады (жақсы мінез-құлық үшін), ойын ережелерін мінсіз орындау үшін немесе жай ғана сыйлық ретінде, себебі бұл баланың туған күні), таңдауыңызды анықтау.

Балаларды командаларға немесе бөлімдерге біріктіру кезінде мұғалім балалардың физикалық дамуы мен жеке ерекшеліктеріне назар аударуы керек. Өзіне сенімсіз, ұялшақ балаларды батыл, белсенді балалармен байланыстырып, бірдей командалар қабылдай отырып, мұғалім әлсіз балаларды белсендіреді және барлығына жеңіске жетуге мүмкіндік береді. ^[18]

Ойынға жетекшілік ету процесінде мұғалімнің рөлі екіұшты және ойынның сипатына, қатысушылардың саны мен жасына байланысты. Балалар неғұрлым жас болса, мұғалім соғұрлым белсенді болады. Егер үлкен топта мұғалім ойынды бүйірден бақылап, абдырағанға әрекет ұсынып, ықылассыз, достық қарым-қатынаста болса, ереже бұзған балаға түсініктеме берсе, онда жоғарыда айтылғандай, кіші балалармен ойнаған кезде: олармен тең дәрежеде әрекет етеді, басты рөлді ойнайды және сонымен бірге ойынды басқарады. Негізгі міндет - дене белсенділігін ынталандыру және қуанышты көңіл-күйді қалыптастыру. ^[19]

Егер ойыншылар жетіспесе («Жұбынды тап») немесе екі командаға бөлінгенде балалар саны тақ болса, мұғалім үлкен мектеп жасына дейінгі балалар ойынына қатыса алады.

Мұғалім ойындағы қозғалыстардың, қарым-қатынастардың дұрыс орындалуын, балалардың жүктемесі мен эмоционалдық жағдайын қадағалауға міндетті. Ашық ауада ойнау кезінде мұғалімнің шебер басшылығымен балалардың шығармашылық белсенділігі қалыптасады: олар ойын нұсқаларын, жаңа сюжеттер, күрделі ойын тапсырмаларын ойлап табады.

Ойынды қорытындылаған кезде балаларды мадақтап, сабырлы сипаттағы басқа әрекетке көшуді ұсыну керек. Мектеп жасына дейінгі егде жастағы балалардың ойынын қорытындылай келе, ең епті, төзімді және зейінді болып, ойын ережелерін қатаң сақтағандарды ерекше атап өту керек. Ойын шартын жиі бұзып, жолдастарына кедергі келтіретін жігіттерді міндетті түрде атаңыз.

Ойынның жылдам талдауы сөзсіз жүзеге асырылады: ойында жетістікке қалай қол жеткізілді, неге бір жүргізуші көп баланы ұстады, ал екіншісі - жоқ. Қорытындылау балалардың келесі жолы одан да жақсырақ ойнағысы келетінін қызықты, қызықты етіп жасау керек. Педагог балалармен ойынды талдай отырып, олардың іс-әрекетін, мінез-құлқын талдауға дағдыландырады, ойын ережесін сақтауға саналы көзқарасты тудырады.²⁰

Барлық жастағы балалардың ойынға деген қажеттілігі өте жоғары, сондықтан ашық ойындарды тек моторикасын жетілдіру үшін ғана емес, сонымен қатар баланың жеке басының барлық аспектілерін дамыту үшін пайдалану өте маңызды. Ашық ойындарды өткізудің жақсы ойластырылған әдістемесі баланың жеке қабілеттерін ашуға көмектеседі, оны сау, көңілді, көңілді, белсенді, өз бетінше және көптеген мәселелерді шығармашылықпен шеше алатын етіп тәрбиелеуге көмектеседі..[\[20\]](#)